

BEGRAAFPLAATSEN IN EUROPA

THEMA 38 - UNIFORM BEGRAVEN 2

IN DE DOOD ZIJN WIJ ALLEN GELIJK

*Och Adams kinderen, bedenk U regt,
Hier legt de Heere bij de Knegt,
Edel, onedel, arm ende rijk,
Zijn alle geworden eerde en slijk...*

Deze tekst stond anno 1613 op het knekelhuis van het Oldehoofsterkerkhof in Leeuwarden. Ook in de dodendansen van de middeleeuwen treedt de dood op als de grote gelijkmaker. *Palida mors aequo pulsat pede pauperum tabernas regumque turres* (de bleke dood klopt met gelijke klop aan de hutten der armen en aan de paleizen der rijken), zei Horatius al. Alle rangen en standen worden door de dood zonder enig onderscheid meegevoerd. Maar moet die gelijkheid ook tot uiting komen

op de begraafplaats? Aan de sociale stratificatie in een gemeenschap komt geen eind na de dood. De begraafplaats vormt een spiegel van het werkelijke leven. En het standenverschil weerspiegelt zich in de aard, de omvang en de artistieke uitwerking van de grafmonumenten.

Toch zien we in heden en verleden herhaaldelijk pogingen om die gelijkheid in de dood ook tot uitdrukking te brengen

op de begraafplaats.

In **deel 2**. Uniformiteit in Nederland en globalisering in Europa.

NEDERLAND - UNIFORMITEIT

90 cm hoog, 60 cm breed, 10 cm dik

'Arm of rijk, na de dood is ieder gelijk'. Vanaf de vijftiger jaren van de twintigste eeuw werden de Nederlandse begraafplaatsen saai en eenvormig. Het taboe op de dood deed zijn intrede door een aantal factoren: de medische wetenschap was in staat de dood steeds verder op te schorten, de ontkerkelijking ontnam de mens de zekerheid van een hiernamaals. De stervende mens werd geïsoleerd in het ziekenhuis en de dode werd uitbesteed aan een begrafenisonderneming. Die verzakelijking zien we terug op de begraafplaatsen. Al bleef de begraafplaats een tuinkarakter behouden, de slingerpaadjes werden vervangen door strakke lijnen. Dat was gemakkelijker in het onderhoud, dus efficiënter en zakelijker. Uitbundige vormgeving van en uitvoerige graftekst op graftekens verdwenen, uniformiteit werd de regel. Geleidelijk werden de begraafplaatsen strakker en economischer; hetzelfde gold voor de graftekens.

De uniformiteit deed zijn intrede. En die tendens naar uniformiteit uitte zich niet alleen in 'iedereen in een spijkerbroek' en 'iedereen naar een hamburgertent', maar ook 'iedereen onder dezelfde grafsteen'. Het is de wereld van Levi, Ikea, McDonald en McDeath. De uitvaart business ging floreren. Steenhouwer bedrijven zorgden voor de aankleding van de begraafplaats. Aanvankelijk waren het ambachtslieden, die vakwerk leverden. Vanaf de zeventiger jaren van de vorige eeuw werden massaproducten geïmporteerd, die door liefhebbers van funeraire cultuur vanwege de vaak golvende bovenrand als 'golfjes' en vanwege de spiegelgladde polijsting als 'glimmertjes' worden afgedaan. Het waren vooral de begraafplaatsverordeningen, die strikt gingen voorschrijven aan welke eisen het grafteken en/of de grafbedekking moest voldoen: 90 cm hoog, 60 cm breed, 10 cm dik.

Noordwijk - golfjes

Westerhoven

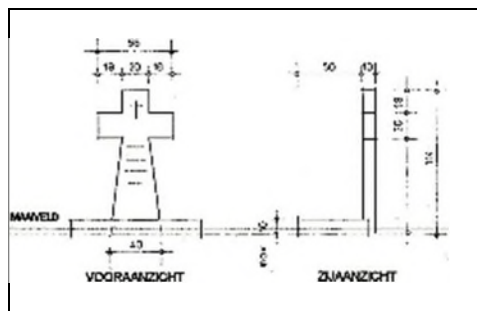

Volendam - glimmertjes

voorbeeld: Brabants dorp

Vorm, materiaal en afmetingen van de graftekens

Op de graven mogen alleen uniforme kruisen met omranding worden aangebracht, uitgevoerd in natuursteen en wel in hardsteen (gezoet), Impala-dark graniet of zacht graniet (zwart). Aan de voorzijde vermelding van persona-lia, eventuele inscripties enz.
Voor maten zie bijlage.

In het begraafplaatsreglement voor de rooms-katholieke begraafplaatsen in een Brabants dorp staan 21 voorschriften, die zijn goedgekeurd door het parochiebestuur en het bisdom, waarin gelijkheid de boventoon voert.

Op elk graf komt een natuurstenen kruis, waarvan de vorm is voorgeschreven, maar waarin wel uit drie steensoorten kan worden gekozen: hardsteen-gezoet, impala-dark graniet of zacht zwart graniet.

Op het smalle randje voor het kruis mogen planten worden neergezet, maar wel op de voorgeschreven plaats en in een voorgeschreven maatvoering; het groen mag niet boven het kruis uitkomen.

Grafbepantingen en omgeving

Een strook grond van 50 cm. vanaf het kruis bij een breedte van 100 cm. is beschikbaar voor eigen eerbetoon aan de overledene. In deze strook kunnen bloemen, planten en kleine voorwerpen geplaatst worden. Binnen genoemde maten 50 x 100 cm. kan ook een omranding van natuursteen worden aangebracht, max. hoogte 10 cm. vanaf het maaiveld. De omranding mag gelijk lopen met de voorzijde van het kruis. Planten mogen de grondstrook van 50 x 100 cm. niet te buiten gaan en niet hoger worden dan 100 cm.

Bladel

Lierop

Helmond

EUROPA - TWEE TENDENSEN: GLOBALISERING & TERUG NAAR DE NATUUR

Er zijn momenteel in Europa twee trends die bij begraven en begraafplaatsen een belangrijke rol spelen en waarop het etiketje uniformiteit kan worden geplakt: globalisering en terug naar de natuur.

globalisering: zoekplaatje

Globalisering of mondialisering is een voortdurend proces van wereldwijde economische, politieke en culturele integratie. Als we globalisering zien als het verschijnsel dat alles in de wereld op elkaar gaat lijken, komen we vanzelf weer uit bij het begrip uniformiteit. Op begraafplaatsen in Europa zien we dat het verschijnsel globalisering op twee manieren tot uiting komt.

Eenzijds uit het zich in het overnemen van gebruiken van elders. Met de eenwording van Europa komen er steeds meer grensoverschrijdingen, waarvoor landelijke gebruiken worden ingeruild. In winkelstraten van Europese steden zie je vaak niet in welke stad of in welk land je bent, het zijn allemaal dezelfde winkelketens. Als je bij het bezoek aan een begraafplaats niet meer kunt zien in welk land je bent, is er sprake van globalisering en uniformiteit; daar regeert MacDeath. Dan zie je op willekeurig welke begraafplaats nationale karakteristieken, zoals Franse 'geschenken', Duitse 'bloembedden' of Italiaanse lantaarntjes, om slechts enkele voorbeelden te noemen.

Anderzijds komt de globalisering tot uiting in het gebruik van dezelfde soort graftekens, namelijk de al eerder genoemde 'glimmertjes' en 'golfjes'. Ruim 90 procent van alle grafmonumenten die in de laatste decennia op Europese begraafplaatsen zijn geplaatst, zijn afkomstig uit India en China. Die grafstenen van graniet zijn daar kant en klaar te bestellen, desgewenst inclusief belettering. Details kunnen ter plekke nog worden aangebracht door de leveranciers.

Het is daarmee vaak een zoekplaatje geworden. In welk Europees land ligt deze begraafplaats? (voor de oplossing: zie onderaan).

a

b

c

terug naar de natuur: natuurbegraven

Een tweede trend, waarop het etiket uniformiteit geplakt kan worden, is het natuurbegraven, zowel voor graf- als asbestemming. Nu het begrip duurzaamheid, waarvan de essentie zit verpakt in People, Planet & Profit, niet meer te ontlopen is, heeft dat ook zijn effect op begraven en begraafplaatsen gekregen. Tot 2004 was er maar één natuurbegraafplaats in Nederland, Westerwolde in Assel, geopend in 1955. In 2004 werd natuurbegraafplaats Bergerbos in St. Odiliënberg aangelegd en nu wordt de een na de andere natuurbegraafplaats gelanceerd.

Het fenomeen natuurbegraven nam in Groot-Brittannië een grote vlucht, nadat Ken West de eerste had geopend in 1993. Inmiddels kent Groot-Brittannië ruim 300 *natural burial grounds*. In Zwitserland (op 70 plaatsen) en Duitsland (op 40 plaatsen) heeft het concept *Friedwald* van de Zwitser Ueli Sauter een hoge vlucht genomen: op een begraafplaats in een bos worden de biologische afbreekbare urnen bijgezet aan de wortels van bomen; de concessie geldt voor 99 jaar. Vanwege de concurrentie hebben begraafplaatsen in Duitsland ook afdelingen voor *Naturbestattung* gecreëerd.

De overeenkomst zit in het uniforme: de afbreekbare urn, of soms ook de afbreekbare kist, wordt in de natuur - een bos, een weiland, een natuurgebied- begraven. Op het graf komt geen grafteken, hoogstens een tijdelijke en afbreekbare. Wel krijgt urn of kist een chip mee waarmee de plaats via GPS gelokaliseerd kan worden.

Asselt - eerste natuurbegraafplaats in Nederland

EPILOOG

In de dood is iedereen gelijk, maar begraafplaatsen zijn niet voor de doden, maar voor de nabestaanden, die er hun rouw willen uiten en uitdrukken in een persoonlijk grafteken.

oplossing zoekplaatje:

- a. Groesbeek-Nederland
- b. Amiens-Frankrijk
- c. Maulbronn-Duitsland